

פרשת נח

1. **אלה תולדות נח נח איש צדיק** - למה לא כתוב אלה תולדות נח שם חס ויפת והרי הם תולדותיו?
 ת. **טעם אחד**, משום שהזכירו סיפר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה. **ועוד**, שאלו הם תולדותיו שעיקר תולדותיהם של צדיקים, מעשים טובים.
2. **בדורותיו** - מה ההדגשה במילה זו?
 ת. יש מרבתינו דורשים לשבח שמודגש שהיה צדיק בדורו למרות שהיה דור של רשעים ויש דורשים לגנאי שבדורו היה צדיק (ביחס לדורו) אבל אם היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם.
3. בנח כתוב את האלוקים התהלך נח ובאברהם כתוב אשר התהלכתי לפניו - מה ההבדל בין הלשונות?
 ת. את האלוקים פירושו עם האלוקים שהיה ה' מסייעו שלא ילמד ממעשי אנשי דורו יוצא אם כן ההבדל בין נח לאברהם שנח היה צריך סעד לתומכו ואברהם היה מתחזק בצדקו מאליו.
4. **ותשחת** - על אילו עבירות נאמר לשון של השחתה?
 ת. השחתה נאמרת על גילוי עריות ועבודה זרה.
5. מה ההדגשה כי השחית **כל** בשר?
 ת. ללמד שאפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן.
6. מפני מה **קץ כל בשר** וכי לכולם היה מגיע עונש כזה?
 ת. כל מקום שיש זנות (ועבודת אלילים) אנדרלמוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים.
7. **כי מלאה הארץ חמס** - למה מכל עוונותיהם מוזכר רק חטא הגזל?
 ת. מפני שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.
8. **את הארץ** - ההשחתה תהיה לבני אדם או לארץ?
 ת. את הארץ פירושו מן הארץ שה' ישחית כל בשר מן הארץ. **ופירוש אחד**, את הארץ-עם הארץ שגם שלושה טפחים שזה עומק המחרישה (וזה עיקר שימושו של האדם בארץ) נמוחו ונטשטשו.
9. **עשה לך תיבת** - הרי יש לקב"ה הרבה אפשרויות להצלתו ומפני מה מטריחו בבניית התיבה?
 ת. כדי שיראוהו אנשי דור המבול עסוק בה מאה ועשרים שנה ושואלים אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו.
11. מה הפירוש **קנים תעשה את התיבה**?

- ת. מדורים מדורים לכל בהמה וחיה.
12. מה ההבדל בין תיבת נח לתיבתו של משה רבינו?
- ת. בתיבתו של משה הספיק חומר בפנים וזפת בחוץ משום שהיו המים נחים (תשים) ועוד, שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת אבל בנח מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ.
13. צהר - מהו צהר זה האמור כאן?
- ת. יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה המאירה להם.
14. ואל אמה תכלנה מלמעלה - מה פירושו?
- ת. הגג שעליה היה משופע ועולה עד שמגיע בקצהו לרוחב אמה כדי שהמים יזובו מצידי התיבה.
15. שלושת הקומות של התיבה - לשם מה?
- ת. עליונים לאדם, אמצעים למדור בעלי חיים ותחתיים לזבל.
16. ואני הנני מביא - המילה הנני שפירושה שעונה לקורא לו ומסכים לרצונו, לא מובנת כל-כך, מה ביאורה?
- ת. פירושו הוא שהנני מסכים עם אותם שזרזוני ואמרו לפני מה אנוש כי תזכרנו (ומה יש צורך בבריאתו).
17. למה נקרא שמו **מבול**?
- ת. שבלה את הכל, שבלבל את הכל, ושהוביל את הכל ממקום גבוה למקום נמוך, ובתרגום כתוב שהוא מלשון הצפה שהציף את הכל והביאם לבבל שהיא עמוקה ומשום כך נקראה שנער שנערו שם כל מתי המבול.
18. והקימותי את בריתי - ברית על מה?
- ת. על הפירות שלא ירקבו ויעפשו ושלא יהרגוהו רשעים שבדור.
19. למה כתוב **אתה ובניך** בנפרד **מאשתך ונשי בניך אתך**?
- ת. ללמדנו שנאסרו בתשמיש המיתה בשנת המבול ולאחר שיצאו כתוב אתה ואשתך ובניך ונשי בניך.
20. **מכל החי** - מה מרבים מהמלה מכל החי אחר שכבר נאמר מכל בשר?
- ת. לרבות שדים שהם חי ללא בשר.
21. **שנים מכל** - כיצד כתוב שנים מכל כשנאמר במפורש שמהטהורים לקח שבעה?
- ת. מן הפחות לא פחתו משנים אחד זכר ואחד נקבה.
22. מה מודגש במילה **למינהו**?
- ת. שרק אותם שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, והם באים מאליהם ונח הכניס רק את מי שהתיבה קולטתו.

23. מפני מה נאמר בפסוק כ"ב **ויעש נח** וגם בפרק ז' פסוק ה' כתוב **ויעש נח**?

ת. ויעש נח ראשון נאמר על בנין התיבה. ויעש נח שני נאמר על ביאתו לתיבה.

שני

24. למה לא אומר לו ה' כי אותך ראיתי צדיק **תמים**?

ת. מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו.

25. מנין שלמד נח תורה?

ת. שכתוב בפסוק הבדל בין בהמה טהורה ללא טהורה והכוונה לבהמות ה**עתידות** להיות טהורות לישראל.

26. למה צריך מהבהמה הטהורה שבעה שבעה?

ת. כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו.

27. **כי לימים עוד שבעה** - למה המתין הקב"ה עוד שבעה ימים?

ת. אלו שבעת ימי אבלו של מתושלח הצדיק שחס הקב"ה על כבודו ועכב את הפורענות. (והוספת הימים נלמדת מהמילה עוד)

28. מהו החשבון המוכיח שמתושלח נפטר בזמן זה?

ת. כי מתושלח היה בן 187 כשהוליד את למך ולמך היה בן 82 כשילד את נח יוצא שכאשר נולד נח היה מתושלח בן 369 ובשנת 600 לחיי נח נפטר מתושלח בגיל 969.

29. מדוע דווקא ארבעים יום יירד מבול?

ת. ארבעים יום כנגד יצירת הולד שהטריחו ליוצרם לצור צורת ממזרים.

30. **מפני מי המבול** - למה לא נכנס מיד והמתין עד שדחקהו המים?

ת. אף נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים.

31. מהיכן נלמד שהבעלי חיים באו מאליהן?

ת. שכתוב **באו אל נח** ולא כתוב שהלך להביאן.

32. **בחדש השני** - איזה חודש הוא?

ת. רבי אליעזר אומר מרחשוון ורבי יהושע אומר אייר.

33. למה נבקעו מעיינות תהום **רבה**?

ת. מידה כנגד מידה עליהם נאמר **רבה רעת האדם** ועל כן לקו בתהום רבה.

34. ויהי **הגשם** על הארץ ולאחר מכן כתוב ויהי **המבול** - כיצד יוסברו שינויי הלשון?

ת. בתחלה הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה ומשלא שבו היו למבול.

35. אימתי הסתיימו הארבעים יום וכיצד זה יוסבר בפסוקים?
ת. הסתיימו בכ"ח כסלו שהרי מה שנאמר בשבעה עשר יום לחדש הזה הרי שיום זה אינו בספירה מפני שאין לילו עמו ואם כך יש י"ב ימים ממרחשון ועוד כ"ח מכסלו העולים יחד לארבעים יום.

36. **בעצם היום הזה** - מה ההדגשה במילים אלו?

ת. למדך הכתוב שהיו אנשי דורו אומרים אלו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברים אותה והורגים אותו, אמר הקב"ה אני מכניסו לעיני כולם ונראה דבר מי יקום.

37. **צפור כל כנף** - מה מרבה?

ת. לרבות חגבים שלמרות שאינם בכלל צפור אבל יש להם כנפיים.

38. **וסיגר ה' בעדו** - משמע שסגרה למענו ולטובתו, מה הסברו?

ת. הגין עליו שלא שברו את התיבה על ידי שהקיפה בדובים ואריות שהיו הורגים בהם. ובפשט מוסבר שהגן עליו שלא תשבר התיבה מעוצמת המים.

39. עד לאיזה גובה גברו המים?

ת. עד חמש עשרה אמה מעל ההר הגבוה ביותר.

40. מה מודגש במילים **אשר בחרבה** מתו?

ת. לומר שדווקא בחרבה מתו אבל לא דגים שבים משום שלא חטאו.

41. **אך נח** - מה פירושו?

ת. רק נח נשאר. **ובמדוש** אמרו שהוא משום מיעוט שהיה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. **ויש אומרים** שאיחר להביא מזונות לארי והכישו.

42. **ויזכור אלוקים** - הזכירה שהיא רחמים נאמרת בשם של מידת הדין, ובתחילה כתוב **ויאמר ה' אמחה** - שבמדת הרחמים אמר אמחה - כיצד תוסבר תמיהה זו?

ת. שבתחילה היה מדת הרחמים אך הרשעים ברשעתם הופכים מדת רחמים למדת דין, ואילו כעת ששולטת מדת הדין היא נהפכת למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים.

43. **ויזכור אלוקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה** - מה זכר ה' לחיות ולבהמות?

ת. זכר להם שלא השחיתו דרכם לפני המבול ושלא שימשו בתיבה.

44. **ויסכרו מעינות** למה לא כתוב כל מעינות כשם שכאשר נפתחו נאמר כל מעינות?

ת. מפני שנשארו אותם שיש להם צורך לעולם כגון חמי טבריא.

45. באיזה תאריך התחילו המים לחסור וכיצד יובן חשבון **מקצה חמשים ומאת יום**?

ת. התחילו לחסור בא' סיון, והחשבון הוא כך: ב-כ"ז כסלו פסקו הגשמים הרי סופרים שלושה ימים מכסלו ועוד כט' ימים מטבת והם יחד ל"ב ימים, וחודשים שבט, אדר, ניסן ואייר, אחד מלא ואחד חסר יוצאים עוד קי"ח יום הרי שבא' סיון עברו המאה וחמשים יום.

46. מנין נלמד שהיתה התיבה משוקעת במים י"א אמה?

ת. כי כתוב **בעשירי באחד לחודש נראו ראשי ההרים** וזהו אב שהוא עשירי לירידת הגשמים, והרי המים היו גבוהים מן ההר ט"ו אמה יוצא שבששים ימים ירדו ט"ו אמה, יוצא ד' אמות ליום ואם כתוב שבשבעה עשר יום לחודש סיון נחה התיבה על הרי אררט הרי פחתו המים רק ד' אמות (כל ארבעה ימים אמה ובשש עשרה ימים ארבע אמות) וכיצד כבר נחה על ההר, אלא משום שהייתה משוקעת י"א אמה ועל כן כאשר פחתו ארבע אמות כבר נחה התיבה.

47. למה מוכרחים ללמוד **שבעשירי באחד לחודש נראו ראשי ההרים** הכוונה לאב שהוא עשירי למר חשוון שהתחיל הגשם וכאשר כתוב **בחודש השביעי** הכוונה לסיון שהוא שביעי לכסלו שפסקו בו גשמים?

ת. אם נמנה עשירי לכסלו יוצא שנראו ראשי ההרים באחד באלול והרי לאחר ארבעים יום שלח את העורב ועוד עשרים ואחר יום בשליחות היונה יוצא תחלת מרחשוון וכיצד ניתן לומר עליו **בראשון באחד לחודש**? אלא מוכרח סופרים עשירי למרחשוון שאז יוצא בדיוק לתחילת תשרי שהוא החודש הראשון.

ואם נמנה שביעי למרחשוון אי אפשר שהרי חובה לספור ארבעים יום של ירידת המים ומאה וחמשים יום של תגבורת המים ועוד ששים עד שנראו ראשי ההרים ונוסיף ארבעים יום עד ששלח את העורב ועד כ"א יום של שליחות היונה יוצא אלול והוא גם לא החודש הראשון. אלא מוכרח לומר ששביעי הכוונה לכסלו ועשירי למרחשוון.

48. למה לא הלך העורב לשליחותו ומפני מה הסכים נח לקבלו בחזרה לתיבה?

ת. לא היה הולך משום שחשד בנח שיזווג עוף ממין אחר עם בת זוגו. ולמרות שלא רצה נח לקבלו לתוכה שהרי אינו מקיים שליחותו, מכל מקום אמר לו הקב"ה לקבלו משום שהיה מוכן לשליחות אחרת להביא לחם ובשר לאליהו הנביא בזמן עצירת הגשמים.

49. כמה פעמים שלח נח את היונה ומה היה בפעמים אלו?

ת. שלחו שלשה פעמים. פעם ראשונה לא מצאה מנוח לכף רגלה, לאחר שבעה ימים שלחה שוב ושבה עם עלה זית טרף בפיה ולאחר שבעת ימים נוספים שלחה ושוב לא שבה.

50. מנין לנו שהמתין לאחר שלוח העורב שבעה ימים?

ת. שכתוב אח"כ ויחל עוד שבעת ימים ומהו הלשון **עוד** אלא ללמד שדומה הוא לשליחות ראשונה, שהמתין בשניה שבעה ימים כשם שהמתין בראשונה.

51. מנין מוכיח רש"י שהיונה ששלח נח היתה זכר?

ת. השם יונה אינו מוכיח מאומה שכן הוא משמש גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה ועל כן אומרים **בפיה** על כל יונה אבל מכך שכתוב **טרף** שאינו מדובר על השם יונה אלא על גוף היונה והוא נאמר בלשון זכר.

52. **טרף** - מה ביאורו?

ת. חטף - (ולא מלשון טורף) ופירוש אחר פירשו שהוא מלשון מזון ודרשו **בפיה** לשון מאמר שאמרה לנח מוטב יהיו מזונותי מרורין כזית ובלבד שיהיה מידו של הקב"ה מאשר מזון מתוק כדבש בידי בשר ודם.

53. מה ההבדל בין **ויחל לוייחל**?

ת. שניהם מלשון המתנה אך ויחל פירושו שהמתין ולא היה לו חיזוק בהמתנתו ואילו וייחל מורה על המתנה חזקה משום שסבר שבפעם שלישית תועיל המתנתו ויתבשר שיבשה הארץ.

54. מה הפירוש **חרבו**?

ת. אי אפשר לפרש שהוא מלשון שיבשה הארץ משום שזה נאמר בפסוק הבא אלא הוא מלשון שנעשה כמו טיט - יבש מבחוץ ולח מבפנים.

55. מדוע יבשה הארץ רק בשבעה ועשרים יום לחודש השני והרי התחילו לרדת ב-יז' וכבר עברה שנה?

ת. משום שמשפט דור המבול שנה תמימה והמתין להם עד שעברה שנה תמימה גם בשנת חמה וגם בשנת לבנה ששנת חמה 365 יום ושנת לבנה 354 יום על כן המתין עוד אחד עשר יום להשלים גם את ימי החמה.

רביעי

56. בתורה כתוב הוצא בו"ו אך צריך לקרוא היצא ביו"ד - מדוע?

ת. היצא פירושו אמור להם שיצאו והוצא פירושו שאם אין הם רוצים לצאת הוציאם אתה.

57. מה נלמד מההדגשה **ישרצו בארץ**?

ת. דווקא בארץ ולא בתיבה ומלמד שגם הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש.

58. **למשפחותיהם** - מה נלמד מכך?

ת. ראה שמבמהמות טהורות ציווה ה' להכניס שבעה שבעה, והבין מכך שמאלו רוצה שיקריב לפניו.

60. למה כתוב **מנעריו** בלי וא"ו?

ת. מלשון ננער, משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע.

61. היכן מצינו שנשבע ה' שלא יהיה עוד מבול?

ת. כתוב פעמיים **לא אסיף עוד** וכפילות הדבר מורה על שבועה.

62. מה נלמד מההבטחה של **יום ולילה לא ישבותו**?

ת. מלמד ששבתו כל ימות המבול שלא שימשו המזלות ולא ניכר בין יום ללילה.

63. **וחתכם** - מה פירושו?

ת. **בפשט** ביאורו ואמתכם. **ואגדה**, מלשון חיות, שכל זמן שתינוק בן יומו חי אין צריך לשומר מן העכברים, עוג מלך הבשן מת צריך לשומר מן העכברים שכל זמן שאתם חיים יהיה מוראכם על החיות.

64. מנין נלמד איסורי אבר מן החי ודם מן החי?

ת. **בשר בנפשו לא תאכלו** זהו אבר מן החי, **ואף דמו לא תאכלו** זהו דם מן החי.

65. אילו איסורים נלמדים מהפסוק **ואך את דמכם לנפשותיכם**?

ת. **ואך את דמכם** מלמד שלמרות שהתרת לך נטילת נשמה בבהמה, אסרתי לאדם לשפוך דם עצמו. **לנפשותיכם** מלמד שחל איסור גם על החונק עצמו למרות שלא יצא ממנו דם.

66. לשם מה צריכים אזהרה מיוחדת **מיד כל חיה אדרשנו**?

ת. לפי שחטאו דור המבול והופקרו למאכל חיות רעות, צריך עכשיו להזהיר עליהם את החיות שיחזרו לטבעם שהאדם שולט בהם.

67. מה ההבדל בין **יד האדם ליד איש אחיו**?

ת. **יד האדם** זהו ההורג במזיד ואין עדים **ויד איש אחיו** זהו ההורג בשוגג (שהרי אוהב לו כאח) ואם לא יגלה ויבקש מחילה על עונו, אני אדרוש, שמזמנם לפונדק אחד ההורג במזיד יושב תחת הסולם וההורג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והורג ויוצא שזה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה.

68. **שפך דם האדם באדם דמו ישפך** - מה ביאור הפסוק?

ת. השופך דם אדם במזיד במעמד בני אדם, מצווים אתם להרוג אותו (דמו ישפך) משום שבצלם אלוקים עשה את האדם.

69. **ואתם פרו ורבו** - למה נכתב בשנית?

ת. הראשונה לברכה והשני לציווי. **ומדרשו**, כופל את הציווי להקיש פרו ורבו להורג לומר שכל מי שאינו עסוק בפריה ורביה כאילו שופך דמים.

חמישי

70. **ואני הנני** - הנני הוא מלשון הסכמה, מה מסכים הקב"ה עם נח?

ת. היה נח חושש לעסוק בפריה ורביה שמא יבוא שוב מבול וישחת את כולם ועל כך אמר לו הקב"ה הנני מסכים עמך ומבטיח שלא יהיה שוב מבול.

71. **כל חית הארץ אתכם מכל יוצא התיבה לכל חית הארץ** - למה יש ריבוי לשונות?

ת. **כל חית הארץ אתכם** הם המהלכים בין הבריות כגון כלב וחתול, **מכל יוצא התיבה** הם שקצים ורמשים **לכל חית הארץ** הם המזיקים שאינם נמצאים בין הבריות כגון ארי דוב ונמר.

72. **והקמתי** - כיצד אעשה קיום לבריתי?

ת. על ידי אות הברית, הקשת שתראה כאשר יעלה במחשבה לפני להביא מבול.

73. **לדרת עולם** - למה נכתב חסר (בלי וא"ו)?

ת. לרמוז שיש דורות שלא הוצרכו לאות משום שהיו צדיקים גמורים כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רשב"י.

74. מה ביאור **בענני ענן** ומפני מה חובה לפרש כך?

ת. הכוונה לחשך ואבדן שכאשר עלה במחשבה לפני להביא חושך ואבדון לעולם תראה הקשת, ואי אפשר לפרש שבכל פעם שיהיו עננים תראה הקשת שהרי אין זה כך במציאות.

75. למה כתוב **בין אלהים ובין כל נפש חיה** ולא ביני ובין נפש חיה?

ת. משום שהכוונה היא בין מדת הדין של מעלה הבאה לקטרג עליכם וביניכם.

76. מה נלמד מהנאמר **זאת אות הברית**?

ת. שהראה הקב"ה לנח את הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי.

שישי

77. **וחם הוא אבי כנען** - למה נאמר זאת כאן?

ת. משום שהפרשה עסוקה בשכרותו של נח שקלקל בה חם ונתקלל על ידו כנען וכיוון שעוד לא נאמרו התולדות איננו יודעים שכנען הוא בן חם על כן הוצרך לומר כאן **וחם הוא אבי כנען**.

78. מהו הסבר הלשון **ויחל**?

ת. עשה עצמו חולין שעסק קודם בנטיעת כרם והיה לו לעסוק קודם בנטיעה אחרת.

79. מה הפירוש **איש האדמה**?

ת. אין לפרש שעיקר עסקו היה עבודת האדמה אלא פירושו אדוני האדמה שכל האדמה בעולם היא עבורו.

80. **ויטע כרם** - מהיכן היה לו ממה לנטוע?

ת. כשנכנס לתיבה הכניס כמו זמירות וייחורי תאנים (ענפי תאנים רכים שמהם שותלים עצים חדשים).

81. למה כתוב **אהלה** ולא אהלו?

ת. לרמוז על עשרת השבטים שנקראו על שם שומרון שנקראו אהלה. ועל כן כתוב ויתגל שהוא מלשון גלותם שעשרת השבטים גלו על עסקי יין. (שהיו שותים יין בגביעי כסף גדולים וזה גרם להם לחטוא)

82. מפני מה כתוב **וירא חם אבי כנען** ולא סתם וירא חם?

ת. יש מרבותינו אומרים שכנען ראה ואמר לאביו ומשום כך הוזכר על הדבר ונתקלל.

83. **ויקח שם ויפת** - למה לא כתוב ויקחו?

ת. ללמד על שם שהתאמץ במצווה יותר מיפת ומשום כך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו וחס שביזה את אביו נענשו בניו מצרים וכוש שיגלו אותם ערומים ויחפים.

84. למה כתוב שוב **ופניהם אחורנית** והרי כבר נאמר **וילכו אחורנית**?

ת. ללמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו הפכו פניהם אחורנית.

85. מדוע קוראו **בנו הקטן**?

ת. קטן הוא מלשון פסול ובזוי.

86. איזו מדה כנגד מדה יש בקללת נח לחם?

ת. חם סרסו לנח כדי שלא יוכל להוליד עוד בן רביעי משום שסבר שאם קין והבל רבו על ירושת העולם הרי לנח כבר יש שלשה בנים ויריבו דיים ורוצה הוא בן רביעי? אמר נח על כך, אתה מנעת ממני להוליד בן רביעי לשמשני שהצעיר משמש לאב בזקנותו ועל כן ארור כנען בנך הרביעי שהוא יהיה משמש את זרעם של הגדולים.

87. **ברך ה' אלוקי שם** - מה הברכה שבירך לשם?

ת. מברך נח את ה' על שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען ועל ידי זה **יהי כנען עבד למו**.

88. מה הפירוש **יפת אלוקים ליפת**?

ת. ירחיב ה' את גבולו - תחום ארצו של יפת (ואין פירושו מלשון יופי שאם כן יהיה תרגומו ישפר ולא יפת).

89. מפני מה מתחיל **ביפת אלוקים ליפת** ומסיים **בוישכן באהלי שם**?

ת. לומר, אף על פי שהרחיב ה' ליבו של אחד מבני יפת והוא כורש שבנה את הבית השני מכל מקום לא שרתה שם שכינה, ושרתה באהלי שם, בבית ראשון שבנה שלמה המלך מבני שם.

90. **ויהי כנען עבד למו** - למה נכפלו הדברים?

ת. הראשון מדבר בזמן שישלטו ישראל בארץ כנען והשני בא להוסיף שגם משיגלו בני שם ימכרו להם עבדים מבני כנען.

91. מה הפירוש **הוא החל להיות גבור בארץ**?

ת. לא שייך לומר על גיבור בכוח שהוא **החל** להיות גיבור ומוכרח שהפירוש הוא שהחל להמריד את כל העולם בקבי"ה והוא השיא את העצה לדור הפלגה לבנות מגדל ולהלחם.

92. אלו דברים אומרת התורה על נמרוד?

ת. 1. החל להמריד את כל העולם בקבי"ה. 2. גבור ציד - שהיה צד דעתן של הבריות בפיו ומטען למרוד במקום. 3. לפני ה' - מתכוין להקניטו על פניו. ומוסיפים המפרשים שהוא החל להיות ראשון שנלחם באומות מתוך כוונה למשול ולמלוך עליהם.

92. **על כן יאמר** - מי יאמר ומה יאמר?

ת. על כל אדם מרשיע בעזות פנים, יודע רבונו ומתכוין למרוד בו יאמר זה כנמרוד גבור ציד.

93. **ומן הארץ היא יצא אשור** - מאין יצא ולאן יצא?

ת. כאשר ראה אשור ששומעים בניו לנמרוד לבנות מגדל ולמרוד במקום יצא מתוכם ובנה את נינה, כלח ורסן.

94. למה נקרא שם **להבים**?

ת. שפניהם דומים ללהב, פניהם צהובים ומאויימים מאוד.

95. מהו הסבר המילה **גבול**?

ת. גבול הוא מלשון קצה (גבול ארצו - סוף ארצו)

96. **אחי יפת הגדול** - מנין לנו שיפת הוא הבן הגדול?

ת. שהרי כתוב ושם בן מאת שנה... שנתיים אחר המבול, והרי נח היה בן חמש מאות שנה כשהחל להוליד והמבול היה בשנת שש מאות לחייו יוצא שהגדול בבניו היה בן מאה במבול ושם היה בן מאה רק שנתיים אחר המבול ועל כן מה שכתוב אחי יפת הגדול פירושו שיפת הוא הגדול (ולא ששם הוא האח הגדול של יפת).

97. **ואחי יפת** - למה לא נאמר אחי חם?

ת. שאלו השניים שם ויפת כבדו את אביהם ואילו חם ביזהו.

98. **נפלה** - מה ארע בדור הפלגה?

ת. נתבלבלו ונתפלגו הלשונות ונפוצו מן הבקעה ונתפלגו בכל העולם.

99. מנין שהיה עבר נביא?

ת. שקרא לבנו פלג על שם העתיד. ואי אפשר לומר שהיה דור הפלגה בתחילת ימי פלג משום שאחיו יקטן היה צעיר ממנו והוליד כמה משפחות לפני אותו המעשה, ואם אירע הדבר באמצע ימיו הרי שאיננו יודעים אימתי היה זה והתורה באה לפרש ולא לסתום וכאשר כתוב כי בימיו נפלה הארץ הכוונה לסוף ימיו. וכך אנו יודעים אימתי זה היה ועבר ידע בתחילת ימיו מה יהיה בשנתו האחרונה.

100. למה נקרא שמו **יקטן**?

ת. שהיה מקטין את עצמו ומשום כך זכה להקים את כל המשפחות הללו.

שביעי

101. **שפה אחת** - איזו שפה?

ת. לשון הקודש.

102. **ודברים אחדים** - על אלו דברים מדובר?

ת. הכוונה היא שהיו מאוחדים בדעתם בעצה אחת לעלות לשמים ולהלחם בה', **ופירוש אחר** דברים אחדים פירושו שדיברו דיבורים נגד יחידו של עולם. **ופירוש אחר**, הם אמרו דברים חדים וטענו שאחת לאלף ושש מאות וחמשים שנה הרקיע מתמוטט ועל כן רצו לעשות לרקיע עמודים שיסמכו אותו.

103. **ויאמרו איש אל רעהו הבה** - מי אמר למי ומה הפירוש הבה?

ת. אמרו אומה אחת לרעותה, מצרים לכוש וכוש לפוט ופוט לכנען, הבה הוא מלשון הזמינו והכינו עצמכם וכן אמרו: בואו נכין עצמנו יחד לבנות עיר ומגדל.

104. למה צריכים לעבוד בטרחה בעשיית לבנים?

ת. משום שהלכו לבבל, והיא בקעה ואין שם אבנים משום שאבנים באים מחציבה בהר.

105. **וירד ה' לראות** - לשם מה צריך לרדת?

ת. אינו צריך לכך אך בא ללמד את הדיינים שלא ירשיעו את הנידון עד שיראו ויבינו.

106. למה מודגש **בני האדם** וכי יש צד לומר שאולי מדובר בבני חזירים וגמלים?

ת. אלא ביאורו בני אדם הראשון שכפה בטובתו של מקום ותלה את החטא באשה שנתן לו ואף אלו כפו בטובה שהקב"ה מילטם מן המבול ואלו מתכוונים למרוד בו.

107. מה גורם להם לחטוא ומה עצה לזה?

ת. כל מה שגורם להם להיות בעצה אחת ולחטוא הוא מפני שעם אחד הם ושפה אחת לכולם והפתרון הוא שיהיו נפרדים זה מזה בשפתם.

107*. כיצד נלמד הפסוק **ולא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות**?

ת. בלשון בתמיה וכי לא אמנע מהם את אשר יזמו לעשות?

108. למה נאמר **הבה נרדה ולא ארדה**?

ת. בבית דינו נמלך מענותנותו היתירה. והלשון הבה בא למדה כנגד מדה שהם אמרו הבה נבנה והוא כנגדם אמר הבה נרדה.

109. **לא ישמעו איש שפת רעהו** - מה נגרם מכך?

ת. התפוררה אחדותם ושוב לא היו שפה אחת ודברים אחדים שאחד מבקש לבנה מרעהו וכיוון שלא מבינו נותן לו טיט, קם הראשון ופוצע את מוחו על שאינו שומע בקולו.

110. מה נלמד מכך שכתוב **ויפץ ה' אותם וגם ומשם הפיצם**?

ת. **ויפץ ה' אותם** בעולם הזה **ומשם הפיצם** ה' בעולם הבא.

111. למה דור הפלגה שמרדו בהקב"ה לא נשטפו מן העולם כמו שדור המבול שלא מרדו נשטפו?

ת. למרות שדור המבול לא מרדו בה' אך חטאו בגזל והיה מריבה ביניהם ולכן נאבדו ואילו דור הפלגה למרות שמרדו בה' אך היה שלום ביניהם ולפיכך לא נשטפו מן העולם. ללמדך ששנאוי המחלוקת וגדול השלום.

112. מה הפירוש על **פני תרח אביו**?

ת. **בפשט** הפירוש הוא בחיי אביו. **ובמדרש** אגדה אומרים שעל ידי אביו מת, שהלך תרח להתלונן אצל נמרוד על ששבר כל פסליו והשליכו נמרוד לכבשן האש והרץ יושב ואומר בליבו אם אברהם ניצול אני משלו

ואם נמרוד מנצח אני משלו וכשניצול אברהם אמר הרן אני משל אברהם והשליכוהו לכבשן האש ונשרף מבפנים ויוצא שמת בגלל תרח אביו.

113. **אור כשדים** - מה פירושו?

ת. כבשן האש שהיה בארץ כשדים, או בקעת כשדים.

114. למה נקרא שמה **יסכה**?

ת. שהייתה סוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכים ביופיה וכן הוא מלשון נסיכות ושרה מלשון שררה.

115. **וימת תרח בחרן** - למה הקדים לכתוב מיתתו של תרח והרי מת שנים רבות לאחר שיצא אברהם מחרן?

ת. הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאת אברהם כדי שלא יהיה הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברהם כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו, והכתוב קוראו מת שרשעים בחייהם קרויים מתים.

116. למה הנו"ן של בחרן הפוכה?

ת. לומר לך שכל הדורות מנח עד אברהם היו רשעים והיה חרון אף של מקום.